

ואמר שמואל על משנה זו: הלכה כרבי יוחנן הסנדלר.

אלמא, אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

ונמצא שיש סתירה בדברי שמואל עצמו.

וכי תימא — ואם תרצה לתרץ שכי קאמר שמואל שהלכה כרבי יוחנן בן נורי, רק על העדפה הוא דקאמר, שמואל פסק כרבי יוחנן בן נורי רק במה שהוא סובר שהעודף משועבד לבעל, אבל במה שהוא סובר שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, בזה לא סובר שמואל כמותו אלא כרבי יוחנן הסנדלר.

אין לתרץ כך, כיון שאם כן,

לימא — היה שמואל צריך לומר את דבריו כך:

ורמינחי — ומקשינן סתירה על כך בדברי שמואל עצמו:

דתנן: המקדיש מעשה ידי אשתו,

אין ההקדש חל, אלא, הרי זו עושה ואוכלת ממעשי ידיה. (13)

והמותר — אם הקדיש הבעל את מותר מעשי ידיה, דהיינו כל מה שהיא עושה יותר משווי חמשה סלעים, שהבעל יורש את זה לאחר מיתתה.

רבי מאיר אומר, זהו הקדש לאחר שתמות האשה, שאז זוכה הבעל במותר בירושה.

רבי יוחנן הסנדלר אומר, זהו חולין. כיון שאי אפשר להקדיש דבר שלא בא לעולם, ומותר זה הרי עדיין לא זכה בו הבעל בחייה, וזה נחשב דבר שלא בא לעולם.

סובר שאפשר לידור על דבר שלא בא לעולם. ועל כן מפרש התוספות רי"ד כטעם ב' של הר"ן, והוא מוסיף שהטעם שאין הבעל יכול להפר נדרים שיחולו רק לאחר שיתגרשו הוא משום שנדר כזה אינו נחשב נדר שבינו לבינה. ויש ראשונים שמפרשים שתנא קמא סובר כמו רבי עקיבא שהעודף שייך לבעל, אלא שהוא סובר שבלשון הנדר שאמרה קונם שאני עושה לפיך משמע שהתכוונה רק למה שמגיע לבעל ולא על העודף, ולכן אין הבעל צריך להפר כיון שהעודף לא נכלל בנדר. [עיינין שיטמ"ק בכתובות]

13. הטעם שלא חל ההקדש הוא מפני שיכולה האשה לבטל את ההקדש ולומר לבעלה אל תביא לי מזונות ואל תיקח את מעשי ידי ואני אהיה ניזונת ממעשי ידי

בעלה, והטעם שיש לבעל להפר הוא כדי שלא יחול הנדר לאחר הגירושיין.

ותנא קמא סובר לגבי העודף ממעשי ידיה כמו רבי יוחנן בן נורי, אך חולק הוא על דברי רבי יוחנן בן נורי והוא סובר שאין לבעל להפר. ובטעמו של תנא קמא מביא הר"ן ב' פירושים:

א. כיון שאין הנדר חל עכשיו אז אין האשה יכולה לאסור את מעשי ידיה שלאחר הגירושיין כיון שזה עדיין לא בא לעולם.

ב. אפילו אם יפר לא תועיל הפרתו, כיון שאין הבעל יכול להפר לאשתו נדר שיחול רק לאחר שיתגרשו.

והתוס' רי"ד חולק על טעם א' של הר"ן והוא טוען שאף מעשי ידיה זה נחשב דבר שלא בא לעולם, ואם כן מכך שתנא קמא סובר שיכולה לידור כזה נדר אילולי השעבוד, מוכח שהוא

הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה,

אי נמי, יכול היה שמואל לומר כך:

הלכה כתנא קמא, שהרי אף תנא קמא סובר שהעדפה שייכת לבעל, וכמו כן הוא סובר שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

אי נמי יכול אף היה שמואל לומר כך:

(אין) הלכה כרבי עקיבא, ומזה היינו לומדים שאין הלכה כרבי עקיבא שיש לבעל להפר אלא כתנא קמא שאין לבעל להפר.⁽¹⁴⁾

ומכך שסתם שמואל את דבריו ואמר שהלכה כרבי יוחנן בן נורי, משמע שהוא פוסק כמותו בכל דבריו, אפילו בדין זה שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם,

ואם כן, שוב חוזרת הסתירה בדברי שמואל, שבנדרים הוא פוסק שאפשר לאסור בנדר דבר שלא בא לעולם, ואילו בהקדש הוא פוסק שאי אפשר להקדיש דבר שלא בא לעולם

ומתריצין:

אלא, אמר רב יוסף, אין לדמות הקדשות לקונמות.

כי שאני קונמות, הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו [על עצמו], אוסר נמי דבר שלא בא לעולם עליו — כשם שמצינו, שיכול אדם לאסור על עצמו בנדר דבר שאינו שלו, כמו כן יכול אדם לאסור על עצמו אף דברים שלא באו לעולם ואינם עדיין ברשותו.

אבל בהקדש, שאי אפשר להקדיש דבר שאינו שלו, כמו כן אי אפשר להקדיש דבר שלא בא לעולם, כיון שזה עדיין לא נחשב ברשותו.

ומקשינן על תירוץ זה:

אמר ליה אביי:

אכן כדבריך הוא, שדבר שלא בא לעולם זהו כמו דבר שאינו שלו, אך עדיין אין הקושיא מיושבת.

כי בשלמא דין זה שאדם אוסר פירות חבירו עליו [על עצמו] מובן,

שהרי כמו כן מצינו גם שאדם אוסר פירותיו על חבירו, והיינו שיכול אדם לאסור או את פירותיו על חבירו או את פירות חבירו עליו.

ולכן יכול אדם גם לאסור דבר שלא בא לעולם על עצמו, כיון שזה כמו לאסור פירות חבירו על עצמו.

14. זהו פירוש הר"ן וכן מפרש התוס' בכתובות. אבל רש"י בכתובות בדף נט א מפרש באופן שונה את דברי הגמרא, כך: הגמרא רצתה לתרץ ולומר שכונת שמואל שהלכה כרבי יוחנן בן נורי היא, שהלכה כמותו שיש לבעל להפר, אבל אין הטעם כדי שלא יחול הנדר לאחר הגירושין שהרי שמואל סובר שהנדר לא יחול אחר

שתתגרש כיון שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אלא הטעם הוא משום שהוא סובר שהעדפה שייכת לאשה ולכן יש לבעל להפר כדי שלא יחול הנדר על ההעדפה.

ודוחה הגמרא את התירוץ הזה בטענה שאם כן היה לו לשמואל לומר זאת בפירוש, או לומר באופן ישיר שהלכה כרבי עקיבא, או לכל

ומכיון שידיה הם האסורים באיסור קונם, הרי הנדר יכול לחול, ואין זה נחשב דבר שלא בא לעולם,

ידיים הא איתנהו בעולם — הרי ידיה כבר ישנם בעולם, והנדר חל.⁽¹⁵⁾

ומקשינן:

וכי אמרה הכי קדשה — וכי חל נדר באופן זה?

והא משעבדן ידיה לבעל — והלא ידיה משועבדים לבעל ואינה יכולה לאסור את ידיה על בעלה.

ומתריצין:

כגון דאמרה: לכי מגרשה — שאמרה שיחול הנדר כאשר היא תתגרש.

ומקשינן:

אלא [וכי] תאמר גם שיאסור אדם דבר שלא בא לעולם על חבירו?

הלא לא מצינו כדבר הזה, שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו.

ואם כן, כיצד אתה אומר שיכולה האשה לאסור את מעשי ידיה שעדיין לא באו לעולם על בעלה?

ונדחה תירוצו של רב יוסף.

ומתריצין תירוץ אחר:

אלא, אמר רב הונא בריה דרבי יהושע, לתרץ את הסתירה בדברי שמואל.

במשנתנו מדובר **באומרת יקדשו ידי לעושיהן**, שלא אסרה את מעשי ידיה, אלא שאמרה יהיו ידי בעצמם קונם על בעלי, וממילא כל מה שיהיה מידיה הרי זה אסור באיסור קונם, (הגמרא קוראת לנדרים בלשון הקדש, כיון שקונם הרי הוא כהקדש ועיין בפרק אין בין המודר).

15. הרשב"א בכתובות דן בארוכה, איך שיין להקדיש או לאסור את הידים לגבי המעשי ידים, שלכאורה הא אין הרוחים יוצאים מתוך הידים כמו פירות מהעץ, ואם כן אפילו אם הידים קדושות אין מעשי ידיה צריכים אף הם להיות קדושים, דהלא פשיטא דאם אדם יקדיש את מצודתו לא יהיו הדגים העולים במצודה זו קדושים, ועיין אף בחידושי הריטב"א בכתובות. והרעק"א כותב שנידון זה אינו נוגע אלא לענין הקדש, אבל לענין קונמות ודאי שכאשר היא אוסרת את ידיה אז מעשי ידיה אסורים כיון שזה נחשב הנאה מהידיים, והיא הלא אסרה עליו ליהנות מהידיים.

והרמב"ם פוסק את דברי המשנה כרבי יוחנן

הפחות לומר שאין הלכה כתנא קמא שאומר שאין לבעל להפר.

ומכך שאמר את דבריו באופן זה שהלכה כרבי יוחנן בן נורי מוכח שכונת שמואל היא לפסוק כמותו אף בדין זה שהיא יכולה לאסור את מעשי ידיה אפילו אם הנדר יחול רק לאחר הגירושים וזהו דבר שלא בא לעולם.

ולפי רש"י משתנה הגרסה, וצריך לגרוס כך: אי נמי אין הלכה כתנא קמא, אי נמי הלכה כרבי עקיבא.

ומוסיף רש"י שהגמרא היתה יכולה להקשות שאף על העודף לא יכול לחול הנדר כיון שאף העודף הינו דבר שלא בא לעולם, אלא שהגמרא הקשתה בלאו הכי קושיות אחרות.

אבל **אשה**, וכי **בירה להקדיש** עכשיו את **מעשה ידיה**? הלא אינה יכולה להקדיש עכשיו כיון שהיא משועבדת לבעלה, ואם כן אין הנדר יכול לחול לאחר הגירושין כיון שזה דבר שלא בא לעולם.

ומביא ראייה לפשוט נידון זה ממקום אחר.

הא לא דמי — אין לדמות את נידון דידן **אלא לאדם האומר לחבירו, שדה זו שכבר מכרתי לך, לכשאקנה ממך, תקדיש** [תהא קדושה],

דבאופן זה **מי** [וכי] **קדשה**? הרי זהו ודאי דבר שלא בא לעולם כיון שאין השדה ברשותו,

והוא הדין בנידון דידן אין האשה יכולה לאסור את מעשי ידיה לאחר שתתגרש, כיון שעכשיו מעשי ידיה אינם ברשותה, והרי זה דבר שלא בא לעולם.

מתקיף לה רב פפא, — דוחה רב פפא את סברת רבי ירמיה.

מי דמי — וכי איך אתה משווה את שני הדינים?

הרי דוקא **גבי זבינא** [מכירה] אנו אומרים שאין ההקדש חל,

כיון ש**פסיקא מילתייהו** — שהשדה הזו בשעה שהוא מקדיש אותה, הרי היא איננה ברשותו לגמרי, ואין לו בה שום זכות, ולכן זה נחשב דבר שלא בא לעולם.

אבל **גבי אשה**, **מי** [וכי] **פסיקא מילתא?** —

השתא מיהת לא מגרשה [הלא עדיין לא התגרשה] ואם כן הגירושים הם דבר שלא בא לעולם,

וממאי דכי אמרה הכי מהניא — ומנין לנו לומר שנדר כזה חל, הלא אי אפשר לאסור דבר שלא בא לעולם?

א-19 ומתצינן:

אמר רבי אילא: אכן אפשר לאסור דבר שיחול רק לאחר זמן.

והראיה לכך: **ומה אילו אדם שאומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך, לכשאקנה ממך** [לכשאקנה אותה ממך], **תקדיש** [תהא קדושה],

מי [וכי] **לא קדשה?**

הלא מסברא יש לומר שיכול אדם להקדיש את שדהו בשעה שהוא מוכר אותה באופן שההקדש יחול אחר כך. ואם כן, הוא הדין בנידון דידן, יכולה האשה לאסור את ידיה באופן שזה יחול לאחר שתתגרש.

ומקשינן:

מתקיף לה רבי ירמיה,

מי דמי — וכי איך אתה משווה את שני הדינים?

הלא באופן שהוא הקדיש שדה ואמר: **שדה זו שאני מוכר לך**, חל ההקדש **כי השתא בידיה היא**. השדה עדיין ברשותו היא, ובידו להקדיש את זה עכשיו, ולכן אין זה נחשב דבר שלא בא לעולם.

בן נורי כלשונה דהיינו שהיא אסרה את המעשי ידים ולא את הידים עצמם. ואם כן קשה עליו